Prof. Dr. Murat Batı
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Mustafa Balcı
Samsun Vergi Mahkemesi Başkanı

VERGİ UYUŞMAZLIKLARINDA İDARİ VE YARGISAL ÇÖZÜM YOLLARI

onikilevha

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ V
KISALTMALAR LİSTESİ XXV

BİRİNCİ KISIM
VERGİ UYUŞMAZLIKLARI VE İDARİ ÇÖZÜM YOLLARI

BİRİNCİ KISMA GİRİŞ 3

BİRİNCİ BÖLÜM
VERGİ HUKUKUNA İLİŞKİN BAZI TEMEL KAVRAMLAR

I. GİRİŞ 7
II. HUKUKUN SINIFLANDIRILMASI 9
III. VERGİ KAVRAMI 10
IV. VERGİ HUKUKUNUN KAPSAMI 12
A. Vergi Usul Kanunu'nun Kapsamı 15
B. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un Kapsamı 17
C. Vergi Usul Hukuku 21
D. Vergi Yargılama Hukuku 22
E. Vergi Ceza Hukuku 22
V. VERGİNİN TARAFLARI 23
A. Gelir İdaresi 23

B. Vergi Yükümlüsü....25
1. Vergi Mükellefi....25
2. Vergi Sorumlusu....26
VI. VERGİLENDİRME SÜRECİ....30
A. Vergiyi Doğuran Olay....31
B. Verginin Tarhı....32
C. Verginin Tebliği....34
1. 6183 Sayılı Kanun'a Tabi İşlemlerin Tebliği....35
2. Yargı Kararlarının Tebliği....36
3. Tebliğ Yapılacak Kişiler....37
4. Tebliğ Edilecek Belgeler....37
5. Tebliğ Usulleri....38
a. Posta Yoluyla Tebliğ....38
b. İlan Yoluyla Tebliğ....39
c. Memur Vasıtasıyla Tebliğ....40
d. Elektronik Ortamda Tebliğ....40
D. Verginin Tahakkuku....41
E. Verginin Tahsili....42
VII. VERGİ USUL KANUNU'NDA YER ALAN GÜVENLİK MÜESSESELERİ....44
A. Yoklama....45
B. Vergi İncelemesi....46
C. Arama....51
D. Bilgi Toplama....53
VIII. VERGİ HUKUKUNDA SÜRELER....54
A. Vergi Usul Kanunu Uyarınca Süre Hesaplaması....54
B. İdari Yargılama Usulü Kanunu Uyarınca Süre Hesaplaması....55
C. Süreleri Uzatan Haller....55
1. Resmi Tatil....55
2. Mali Tatil....57
3. Adli Tatil....57

4. Mücbir Sebep 60
5. Zor Durum Hali 62
6. Ölüm Halinde 63
7. Diğer Haller 64
IX. VERGİ HUKUKUNDA YORUM 65
A. Kanun Boşluğu 65
B. Hukuk Boşluğu 66
C. Yorum Yöntemleri 66
1. Lafzi (Deyimsel) Yorum 67
2. Amaçsal (Gai) Yorum 67
3. Sistematik Yorum 68
4. Tarihi Yorum 68
D. Yorumu Yapan Makama Göre 68
X. VERGİ HUKUKUNDA İSPAT 69
A. Delil Serbestisi 70
B. Tanık Beyanı 71
1. İspat Külfeti 72

İKİNCİ BÖLÜM
VERGİ UYUŞMAZLIĞI

I. VERGİ UYUŞMAZLIĞI KAVRAMI 75
A. Kapsam Açısından Vergi Uyuşmazlığı 77
1. Geniş Anlamda Vergi Uyuşmazlığı 78
2. Dar Anlamda Vergi Uyuşmazlığı 78
B. Vergi Uyuşmazlığının Oluşumuna Sebep Olan Etkenler 80
1. Vergilendirme İşlemini Hukuka Aykırı Kılan Etkenler 81
a. Yetki 81
b. Şekil 81
c. Sebep 82

d. Konu 82
e. Amaç 83
2. Vergi İncelemeleri 83
3. Vergi Hatası Durumunda 84
4. Vergi ve Cezaların Ödenmemesi Durumunda 85
5. Diğer Nedenler 85
II. VERGİ UYUŞMAZLIĞININ ÇÖZÜM YERLERİ 86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERGİ UYUŞMAZLIKLARINDA İDARİ ÇÖZÜM YOLLARI

I. GENEL OLARAK 91
II. HATA DÜZELTME-ŞİKÂYET 93
A. Hesap Hataları 99
1. Matrah Hataları 99
2. Vergi Miktarında Hatalar 101
3. Verginin Mükerrer Olması 102
B. Vergilendirme Hataları 104
1. Mükellefin Şahsında Hata 104
2. Mükellefiyette Hata 105
3. Mevzuda Hata 106
4. Vergilendirme veya Muafiyet Döneminde Hata 109
C. Vergi Cezalarında Hata 110
D. Açık Olma Hali 111
E. Hukuki İhtilaf Durumunda Vergi Hatası 112
F. Vergi Hatalarının Ortaya Çıkarılması 115
G. Vergi Hatalarını Düzeltme Yetkisi 116
H. Vergi Hatalarını Düzeltme Yolları 118
1. Re'sen Düzeltme 118

2. Şikâyet Yoluyla Düzeltme 119
a. Şikâyet Yeri 119
I. Kesinleşmiş Yargı Kararına Konu İşleme Karşı Düzeltme Başvurusu 121
J. Ödeme Emri Aşamasında Düzeltme İşlemleri 122
K. Düzeltme Zamanaşımı 125
L. Birden Fazla Düzeltme Başvurusu Yapılabilir mi? 126
M. İl Özel İdareleri ile Belediye Gelirlerinde Hata Düzeltme 127
III. UZLAŞMA 128
A. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma 128
1. Kapsam 129
2. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Talebi ve Süresi 130
3. Uzlaşma Gününün Tespiti 131
4. Uzlaşmaya Davet 131
5. Uzlaşma Talebinden Vazgeçilmesi 132
6. Cezanın Komisyona ve Mükellefe Bildirilmesi 132
7. Komisyonun Toplanması 132
8. Uzlaşılan Tutarın Ödenmemesi 133
9. Uzlaşılan Tutara Dava Açma 133
10. Uzlaşma Sonucunda 134
B. Tarhiyat Sonrası Uzlaşma 135
1. Kapsamı 135
2. Kapsam Dışında Olanlar 136
3. Uzlaşma Talebi ve Süresi 137
4. Süreç 139
5. Uzlaşmanın Gerçekleşmemesi 140
6. Uzlaşmanın Sonuçlanması 140
7. Mücbir Sebebin Uzlaşmaya Etkisi 141
8. Mali Tatilin Uzlaşmaya Etkisi 141
9. Uzlaşılan Tutarların Dava Konusu Yapılması 142

10. Uzlaşılan Tutarla Alakalı Daha Sonra Bir Vergi Hatasının Tespit Edilmesi 143
IV. KARŞILIKLI ANLAŞMA USULÜ 144
V. CEZALARDA İNDİRİM 147
VI. PİŞMANLIK VE ISLAH 150
A. Pişmanlıktan Yararlanmak İçin Gerekli Şartlar 152
1. Dilekçe Verme 152
2. İhbarda Bulunulmamış Olma 153
3. Vergi İncelemesine Başlanılmamış Olma 154
4. Takdir Komisyonuna Sevk Edilmemiş Olma 155
5. Beyanname Verilmesi 156
6. Ödeme Yapılması 157
B. Pişmanlık Sonucunda 160
C. Pişmanlık Koşullarına Uyulmamasının Sonuçları 161
D. Özellikli Durumlar 162
E. Pişmanlık ve Islah Uygulaması Kapsamına Giren Vergiler 162
1. Emlak Vergisi Açısından 163
2. Değerli Konut Vergisi Açısından 164
F. Muhbire Ödül 165
VII. İZAHA DAVET 168
A. İzaha Davet Yazısı 172
B. İzaha Davetin Sonuçları 173
VIII. YANILMA VE GÖRÜŞ DEĞİŞTİRME 175
IX. KANUN YOLUNDAN VAZGEÇME 180
X. KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU (OMBUDSMAN) 184
XI. YÜKÜMLÜLERE SAĞLANAN BAZI KOLAYLIKLAR 186
A. Terkin 186
1. VUK'a Göre Terkin 187
2. 6183 sayılı Kanun'a Göre Terkin 189
3. Tahsil İmkânsızlığı Sebebiyle Terkin 191
B. Tahakkuktan Vazgeçme 192

C. Tecil 193
D. Uyumlu Mükelleflerin Borçlarının Tecili 196
E. Vergi Afları 198
F. Takas 199

İKİNCİ KISIM
YARGISAL ÇÖZÜM YOLLARI

İKİNCİ KISMA GİRİŞ 207

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRK VERGİ YARGISI

I. TÜRK VERGİ YARGISI 211
A. Vergi Yargısı 211
B. Vergi Yargısının Tarihsel Gelişimi 213
1. 1982 Öncesi Dönem 213
2. İki Dereceli Yargılama Dönemi (20 Temmuz 1982–20 Temmuz 2016) 215
3. İstinaf Sonrası Yargılama Sistemi (20 Temmuz 2016 ve Sonrası) 217
C. Vergi Yargısı Mercileri 220
1. İdari Yargı Hâkim Yardımcılığı ve Vergi Mahkemesi Üyeliği 220
2. Vergi Mahkemeleri 222
3. Bölge İdare Mahkemeleri 226
4. Danıştay 229
II. VERGİ YARGILAMASININ ÖZELLİKLERİ 238
A. Yazılı Yargılama İlkesi 240
B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesi 241
C. Re'sen Araştırma İlkesi 244

D. Delil Serbestisi İlkesi ve Delillerin Serbestçe Değerlendirilmesi. 247
E. Hukuka Uygunluk Denetimi ve Yerindelik Denetimi Yasağı 248
F. Vergi Davalarında Tahsil İşlemlerinin Kendiliğinden Durması ... 250
G. İddianın ve Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesine İlişkin Sınırlamalar 250
H. Adil Yargılanma Hakkı 252

İKİNCİ BÖLÜM
DAVANIN AÇILMASI VE İLK İNCELEME

I. VERGİ DAVASI KAVRAMI 257
II. DAVA DİLEKÇESİ 259
III. DAVANIN AÇILMASI 260
A. Fiziki Ortamda Dava Açılması 261
B. Elektronik Ortamda Dava Açılması 263
IV. DAVA DİLEKÇESİNİN MAHKEME ESAS KAYDINA ALINMASI VE YARGILAMA GİDERLERİNİN ÖDENMESİ ... 264
V. DAVA DİLEKÇESİNİN USULÜ YÖNLERDEN İNCELENMESİ 268
A. Görev ve Yetki 269
1. Görev Yönünden İnceleme 269
a. Vergi Mahkemelerinin Görev Alanı 269
b. Görevsizlik Kararı 272
aa. İdari Yargı İçinde Görevsizlik Kararı 272
bb. Adli Yargının Görevli Olması Nedeniyle Görevsizlik Kararı 273
c. Görev Uyuşmazlığı 275
aa. İdari Yargı İçinde Görev Uyuşmazlığı 275
aaa. Vergi ve İdare Mahkemeleri Arasında Görev Uyuşmazlığı 275
bbb. Vergi Mahkemeleri ile Danıştay Arasında Görevli Mahkeme Konusu 277

ccc. Danıştayın Daireleri Arasında İş Bölümü Uyuşmazlığı 277
bb. Vergi Yargısı ve Adli Yargı Arasında Görev Uyuşmazlığı 278
aaa. Yargı Mercilerinin Uyuşmazlık Mahkemesine Başvurusu 278
bbb. Olumsuz Görev Uyuşmazlığı ve Taraflarca Uyuşmazlık Mahkemesine Başvuru 279
ccc. Olumlu Görev Uyuşmazlığı ve Yargıtay Başsavcısının veya Danıştay Başsavcısının Uyuşmazlık Mahkemesine Başvurusu 280
ddd. Hüküm Uyuşmazlığı 281
d. Davanın Görevli Olmayan Adli Yargıda Dava Açılması .. 282
2. Yetki Yönünden İnceleme 283
a. Yetkili Mahkeme 283
b. Yetkisizlik Kararı 285
c. Yetki Uyuşmazlığı 285
d. Birden Fazla Vergi Mahkemesinin Yetkisine Giren İşler . 286
B. İdari Merci Tecavüzü 287
C. Ehliyet 291
1. Objektif Dava Ehliyeti 292
a. Gerçek Kişiler 292
b. Tüzel Kişiler 294
c. Tüzel Kişiliği Bulunmayan Mükellef: Adi Ortaklık 295
2. Sübjektif Dava Ehliyeti 297
D. İdari Davaya Konu Olacak Kesin ve Yürütülmesi Gereken Bir İşlem Olup Olmadığı 298
E. Süre Aşımı 302
1. Genel ve Özel Dava Süresi 302
2. İYUK m.10 ve Zımnen Ret Müessesesi 303
3. Dava Süresinin Durması ve Uzaması 306
a. Üst Makama Başvuru (İYUK m.11) 307

b. Uzlaşma Başvurusu 309
c. Kamu Denetçiliği Kurumuna Başvuru 310
d. Mali Tatil 311
e. Çalışmaya Ara Verme (Adli Tatil) 312
f. Mücbir Sebebin Dava Açma Süresini Etkileyip Etkilemeyeceği Sorunu 313
g. İdari İzin Sürelerinin Dava Açma Süresini Etkileyip Etkilemeyeceği 315
4. Tam Yargı Davalarında Dava Süresi 315
F. Husumet 316
G. Dava Dilekçesinin 2577 Sayılı Kanun'un 3'üncü Maddesine Aykırılığı 318
1. Dava Dilekçesinin İmzalı ve Vergi Mahkemesi Başkanlığına/Danıştay Başkanlığına Hitaben Yazılmış Olması 320
2. Dilekçede Bulunması Gereken Hususlar 322
a. Taraf Bilgileri ve Gerekli Belgeler 322
aa. Vekaletname veya İzin Belgesi Sunulmadan Dava Açılması 323
bb. Avukat Olmayan Vekil Tarafından Dava Açılması 326
b. Davanın Konusu ve Sebepleri ile Dayandığı Delillerin Gösterilmesi 327
c. Davaya Konu İdari İşlemin Yazılı Bildirim Tarihi 330
d. Vergi, Resim, Harç, Benzeri Mali Yükümler ve Bunların Zam ve Cezalarına İlişkin Davalarla Tam Yargı Davalarında Uyuşmazlık Konusu Miktarın Dava Dilekçesinde Gösterilmesi 333
e. Davanın İlgili Bulunduğu Verginin veya Vergi Cezasının Nevi ve Yılı, Tebliğ Edilen İhbarnamenin Tarihi ve Numarası ve Varsa Mükellef Hesap Numarasının Dava Dilekçesinde Gösterilmesi 335
3. Dava Konusu Kararın ve Belgelerin Asılları veya Örneklerinin Dava Dilekçesine Eklenmesi ve Dilekçeler

ile Bunlara Ekli Evrakın Örnekleri Karşı Taraf Sayısından Bir Fazla Olması ... 335
4. İdari İşlem ve İdari Eylem Niteliğinde Karar Verme Yasağı ... 336
H. Dava Dilekçesinin 2577 Sayılı Kanun'un 5'inci Maddesine Aykırılığı ... 337
1. Birden Fazla İşlemin Aynı Dava Dilekçesine Konu Edilmesi 338
2. Birden Fazla Kişinin Aynı Dava Dilekçesiyle Dava Açması ... 341
I. Dilekçe Ret Kararı Sonrasında Aynı Yanlışlıkların Tekrarlanması ... 341
VI. YÜRÜTMENİN DURDURULMASI VE İTİRAZ YOLU ... 343
A. Kural: Dava Açılması İdari İşlemin Yürütülmesini Durdurmaz ... 343
B. İstisna: Vergi Uyuşmazlıklarında Tahsil İşlemlerinin Kendiliğinden Durması ... 346
C. Yürütmenin Durdurulması Talebinde Bulunulması Gereken Vergi Uyuşmazlıkları ... 347
D. Yürütmenin Durdurulması Hakkında Verilen Karar ve İtiraz ... 349

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YARGILAMA VE KARAR SÜRECİ

I. DAVA DOSYASININ TEKEMMÜL ETTİRİLMESİ ... 353
A. Tebligat ve Cevap Verme ... 353
B. Dosyaların incelenmesi ... 355
II. DOSYANIN İŞLEMDEN KALDIRILMASI ... 357
A. Tarafların Kişilik veya Niteliğinde Değişiklik Nedeniyle Dosyanın İşlemden Kaldırılması ... 357
B. Bildirilen Adrese Tebligat Yapılamaması Nedeniyle Dosyanın İşlemden Kaldırılması ... 359
III. BAĞLANTILI DAVALAR ... 360
IV. MERCİ TAYİNİ ... 363
V. DURUŞMA ... 365

VI. HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNUNA ATIF YAPILAN HALLER 368
A. İYUK'ta Düzenlenen ve HMK'ya Atıf Yapılan Haller 371
1. Hâkimin Davaya Bakmaktan Memnuiyeti (Yasaklılığı) ve Hâkimin Reddi 371
a. Hâkimin Davaya Bakmaktan Memnuiyeti (Yasaklılığı) .. 371
b. Hâkimin Reddi 372
c. Çekinme ve Ret Usulü 373
aa. Mahkemelerde Çekinme ve Ret 373
bb. Danıştayda Çekinme ve Ret 374
d. Hâkimin Reddi İsteminin İncelenmesi ve Karara Bağlanması 375
2. Delil Tespiti 377
B. İYUK m.31 Kapsamında HMK'ya Atıf Yapılan Diğer Hâller 379
1. Ehliyet (Objektif Ehliyet) 380
2. Davanın İhbarı 380
3. Üçüncü Şahısların Davaya Katılması 381
4. Taraf Vekilleri 383
5. Dosyanın Taraflar ve İlgililerce İncelenmesi 388
6. Davadan Feragat ve Davayı Kabul 388
7. Teminat 392
8. Mukabil (Karşılık) Dava 395
9. Bilirkişi 396
10. Keşif 406
11. Yargılama Giderleri 408
12. Adli Yardım 412
13. Duruşma Sırasında Tarafların Mahkemenin Sükûnunu ve İnzibatını Bozacak Hareketlerine Karşı Yapılacak İşlemler ... 416
14. Elektronik İşlemler 417
15. Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası 418

VII. VERGİ USUL KANUNUNA ATIF YAPILAN VE VERGİ YARGILAMASINDA UYGULANAN HÜKÜMLER 419
A. Vergi Mahkemesinde Dava Açmaya Yetkili Olanlar 421
B. Davanın Konusu 421
C. Duruşmada Vergi Müfettişi (İnceleme Elemanı) ile Mali Müşavir veya Muhasebecinin Dinlenmesi 422
D. Vergi Kanunlarının Yorumlanması ve İspat 422
E. Kanun Yolundan Vazgeçmenin Yargısal Sonuçları 424
F. Vergi Mahremiyeti 424
VIII. ÇALIŞMAYA ARA VERME VE NÖBETÇİ MAHKEMELER 425
A. Bölge İdare, İdare ve Vergi Mahkemelerinde Çalışmaya Ara Verme 425
1. Çalışmaya Ara Vermenin Sürelere Etkisi 426
B. Danıştayda Çalışmaya Ara Verme 428
IX. DAVA DOSYASININ KARARA BAĞLANMASI 429
A. Dosyaların Karara Bağlanma Sırası 429
B. Davaların Karara Bağlanması 432
C. Hukuka Uygunluk Denetimi (Yetki, Şekil, Sebep, Konu ve Maksat Yönlerinden) 436
1. Yetki Yönünden 436
2. Şekil Yönünden 438
3. Sebep Yönünden 438
4. Konu Yönünden 439
5. Maksat (Amaç) Yönünden 439
D. Kararlarda Bulunacak Hususlar 440
E. Davanın Reddi Sonrasında Hükmedilecek Maktu veya Nispi Harç 441
F. Karar ve Kararların Sonuçları 442
G. Kararların Uygulanması 443
H. Kararın Açıklanması 445
I. Karardaki Yanlışlıkların Düzeltilmesi 446

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KARARA KARŞI KANUN YOLLARI

I. KANUN YOLU KAVRAMI 447
II. OLAĞAN KANUN YOLLARI 448
A. İstinaf Yolu 449
1. İstinaf Yolunda Parasal Sınır ve Kesin Kararlar 450
2. İstinaf Usulü 453
3. İstinaf İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması 455
4. İstinaf İncelemesinin Kapsamı ve Sonuçları 456
5. Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılığın Giderilmesi 459
B. Temyiz Yolu 461
1. Temyize Tabi Mahkeme Kararları 462
a. Danıştayın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Kararların Temyizi 462
b. Bölge İdare Mahkemelerinin Verdiği Kararların Temyizi 462
aa. Konusu Para Olan İşlemler Yönünden Temyiz Sınırı 463
aaa. Genel Temyiz Sınırı ve Toplam Uyuşmazlık Değeri 463
bbb. Genel Temyiz Sınırının Altındaki Davalarda İnceleme Sırası 465
ccc. 2026 Yılı İçin Pratik Görünüm 466
ddd. Tek Hâkim İstisnası ile Parasal Fark Ölçütünün Örneklerle Ayrılması 467
eee. Kararlar Arasındaki Farkın Hesaplanması 468
bb. Konusu Para Olmayan İşlemler ve Temyiz Yolu 469
cc. Anayasa Mahkemesi Kararı ile 7589 Sayılı Kanun Arasındaki Geçiş Dönemleri 469
aaa. 26.06.2025–25.03.2026 dönemi 470
bbb. 26.03.2026–30.07.2026 dönemi 471
ccc. 31.07.2026 Tarihi ve Sonrası 471
dd. Genel Değerlendirme 472

2. Temyiz Usulü 473
3. Temyiz İstemlerinde Yürütmenin Durdurulması 474
4. Bölge İdare Mahkemesi Kararlarına Yönelik Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sonuçları 475
a. Temyiz İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar 476
b. Onama Kararı Sonrasında Yapılacak İşlemler 476
c. Bozma Kararı ve Bölge İdare Mahkemesinin Verebileceği Kararlar 477
d. Bozma Kararına Uyulması Hâlinde Temyiz İncelemesi 477
e. Israr Kararı ve Vergi Dava Daireleri Kurulunca Yapılacak İnceleme 478
III. OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI 479
A. Kanun Yararına Temyiz (Bozma) 479
B. Yargılamanın Yenilenmesi 481
1. Yargılamanın Yenilenmesinde Süre 483
2. Yargılamanın Yenilenmesi İsteminin İncelenmesi 484
3. Harç ve Vekâlet Ücreti 485
4. Yargılamanın Yenilenmesinin Sonuçları ve Kanun Yolları 485
IV. ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU 486
A. Bireysel Başvurunun Kapsamı 486
B. Bireysel Başvurunun Yapılması 488
C. Bireysel Başvurunun Değerlendirilmesi ve Kabul Edilebilirlik Kararı 490
D. Bireysel Başvurunun Esastan Görüşülmesi 491
E. Bireysel Başvuru Hakkında Kararlar 492
F. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru 493
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 495
KAYNAKÇA 499